

volt anyagi fedezete a ház megépíttetéséhez. Így nem ideológiai megfontolásból dolgozott abból, ami kéznél volt, nem az lebegett előtte, hogy ne terhelje a környezetet, hanem hogy minél költségkímélőbbben és minél kevesebb energia befektetésével teremtsen otthont a családjának. Akkorát, amiben elérték, de például azt is szem előtt tartották, hogy ki kell fűteni. Én is hasonlóan álltam neki a munkának. A konyha-nappalink 27 négyzetméter, viszont minden a helyén van benne. Ily módon kis mérete ellenére is jól elférünk, sőt nagyobb létszámú vendégségeket is tudunk tartani. A terasz viszont nagy, hiszen az nem kér enni. Nem arról van tehát szó, hogy agyonkényeztettük volna magunkat ezzel a házzal. Ami mégis kényeztetés számomra, az a csűr, a férfivilág. Ez életem meghatározó helyszínévé vált, onnan építettem az otthonunkat, mondhatom, hogy ez volt a bölcső. Most ott alakítom ki az irodámat. Így kerek számomra a történet: az alkotó ember megkapja azt a teret, amire szüksége van. Azt, hogy ez megvalósult, nagyban köszönhetem a feleségemnek: amikor elkészült a terv, látszott, hogy maradt mozgáster, arra azonban nem volt szükség, hogy nagyobb építsek. A feleségem ekkor azt mondta, hogy ezt a területet építsem be magamnak, mert akkor biztos, hogy itt maradok. Bölcs asszony.

– *A megjelenési formát illetően mi volt a kiindulópontod?*

– Ez a ház a jelenlét következménye. Amikor például a skandináv stílus jegyeit vélik felfedezni rajta, azt szoktam mondani, hogy nem a stílus skandináv, hanem a mentális állapotom letisztultsága hasonló a skandinávokéhoz. Hogy miért ezeket az anyagokat választottam? Erre nagyon egyszerű a válasz: mindig az az anyag volt hiteles számomra, amelyről, amikor a kezembe vettem, éreztem, hogy ezzel kell elvégezni az adott munkafolyamatot.

– *Ahogy látom, még tart az eufória, de biztos tervezed a jövőbeni munkáidat is...*

– Igyekszem a MÉD sikerével jött lehetőségeket megragadni, és felelősen kezelni a megkereséseket. Az a célom, hogy minél magasabb színvonalon hozzak létre építészeti alkotásokat. A projekteket az alapján ítélem meg, hogy melyikben látok erre garanciát. ●

epiteszforum.hu
Az epiteszforum.hu honlapon 2017. december 18-án megjelent interjú nyomán.

A céhmester

Fodor Béla

Kilencven évvel ezelőtt egy zürichi kórházban hunyt el a kiegyezés kori, nagyvárossá fejlődő Budapest ikonikus építésze, Alpár Ignác. Házai maig meghatározzák a főváros arculatát.

Alpár Ignác

Szeretett utazni. Élete során bejárta Európát, de eljutott Egyiptomba is. Így, amikor a városi tanács 1928-ban felkérte, hogy legyen tagja annak a négyszáz fős küldöttségnek, amely New Yorkba utazik az ottani Kossuth-szobor felavatására, örömmel vállalta a részvételt. Második, fiatal feleségével hajóra szállt, s nem gondolta, hogy élve már nem lép magyar földre. Hetvenhárom éves volt.

De kezdjük az elején.

Alpár Ignác Pesten, a Józsefvárosban született 1855. január 17-én, Schöckl Ignác József néven, egy stájer eredetű iparoscsaládban. Apja, Schöckl Mátyás asztalosmester volt, kinek műhelyében remekművek készültek, például a pesti Vigadó ablakai. Anyja, Eisele Mária ősei württembergi kézművesek voltak. Tehetségét, az ősi kézműves munka szeretetét minden bizonnyal felmenőitől örökölte. Az elemi oktatás után a belvárosi főreáliskolába (a mai Eötvös József Gimnázium elődjébe) iratkozott be, abba a nagyhírű tanintézetbe, ahol a korszak vezető építészei (Schulek Frigyes, Lechner Ödön, Steindl Imre, Zrumecky Dezső) is tanultak. Bukdácsol,

nem eminens. A tankönyvek helyett szívesebben forgatja a vésőt és kalapácsot apja műhelyében.

A középiskola befejezése után kőművesinasnak áll, és 1873-ban, az egyesített Budapest születésének évében, már Hauszmann Alajos irodájában dolgozik mint a mester tanítványa.

Az ő biztatására hamarosan, 1874-ben megkezdte felsőfokú tanulmányait a berlini építészeti akadémián, ott, ahol maga Hauszmann, de mások mellett Lechner Ödön vagy Pártos Gyula is tanult. A berlini éveket kitarató szorgalommal dolgozza végig. Tanulmányai mellett pályázatokon vesz részt, tervez, társasági életet él és utazik. Barátaival bejárja Olaszországot, Szicíliából még Tuniszba is átkel, és közben rajzol és rajzol.

Berlinből Hauszmann hívására tér haza, aki maga mellé veszi tanszékére asszisztensként. Sorra nyeri a pályázatokat, elsősorban Erdélyben. Megyeházákat, templomokat épít Segesvártól Déváig. Miután Hauszmann nem javasolja, hogy rendes tanári állást kapjon, abbahagyja az oktatást, s 1888-tól csak a tervezésnek él.

Életpályájának legtermékenyebb szakasza 1893-ban kezdődik, amikor a millenniumot előkészítő kormánybizottság meghirdeti az ezredéves kiállítás történelmi épületszoportjának pályázatát. A kiírás szerint „*kívánatos, hogy a magyar történelem vagy régi magyar építmények motívumai lehetőleg jólhasználtassanak*”.

A felhívásra tizenegy terv érkezett, amelyekből a zsűri négyet választott ki továbbjutóként. Ezek között volt Alpár műve is, aki a következőképpen fogalmazta meg koncepciója lényegét: „*a jövő ezredév működését azzal kezdjük meg, hogy egy speciális magyar stílt megalkotását megkíséréljük. A Keletre kell törnünk, ha magyar stílt akarunk alkotni*”. (Ez a hitvallása szinte teljesen megegyezik a kortárs Lechner Ödön nagyszabású elképzelésével, aki egy olyan új nemzeti stílust kíván megalkotni, amely elsősorban a keleti hagyományokból táp-

A Tőzsdepalota

lálkozik.) A bírálóbizottság nem támogatja az elképzelést: „*a keleti stílus a magyar történelmi kiállítás jellegének nem felel meg.*” S ekkor Alpár meghátrál, elfogadja a hivatalos művészetpolitika véleményét, felhagy a további kísérletezéssel.

A második fordulóban a kiírók már határozottan kérik a hazai műemlékek hű másolatait is a pályaművekben. Az

A Magyar-Angol Bank épülete

építészettörténetben jártas, az ország, különösen Erdély műemlékeit jól ismerő Alpár ekkor már nyert helyzetben van: sikert arat, a közvéleménynek is tetszik, a megbízást ő kapja. A Városligetbe költözik s hamarosan elkezdik összerakni a millenniumi kiállítás történelmi csoportját – ideiglenes építményként, fából és gipszből.

Az 1896-ban megnyílt kiállításon ez a műve nagy sikert aratott, nem bontották le, mint a többi pavilont, termeiben rendezték be a Mezőgazdasági Múzeumot. Az intézménynek azonban már két év múlva ki kellett költöznie, a csarnok faszervezete tönkrement. A kormány 1902 és 1907 között újraépítette, most már múzeumként, tartós anyagokból (tégla, beton).

A befutott és sikeres építész ezek után sorra kapja vagy nyeri el az egyre jelentősebb megbízásokat. Tervei alapján épült fel a Szabadság tér arculatát meghatározó két monumentális épület, a Tőzsdepalota (később TV-székház) és az Osztrák-Magyar Bank (ma Nemzeti Bank). De ő tervezte a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank (ma Belügyminisztérium) és az Általános Hitelbank (ma Pénzügyminisztérium) palotáját is.

Mindeközben irodájából számos, városképi jelentőségű bérház építését terveztek és irányították, mint például a Báthori utca 5. szám alatti Neuschloss-házét.

A bankpalotáknak köszönhetette tekintélyét, s azt is, hogy a bécsi központú Anker biztosító társaság 1907-ben őt bízta meg pesti székházának megalkotásával. A Király utca és a Madách tér sarkán ma is álló monstros Alpár legvitatottabb műve lett, nem ok nélkül. A korban divatos egyiptomi és asszír építészeti motívumok szervesen, komoly stílustöréssel kerültek az egyébként is tolatkozó méretű palotára. A pesti legenda szerint, mikor a mester felesége meglátta a kész művet, a fejéhez kapott, s felkiáltott „Ignác, Ignác, mit csináltál!”

Az első világháború vége egy történelmi korszak végét is jelentette, egyben pedig búcsúját is a tervező-építő munkától: Pedig ekkor még csak hatvanhárom éves volt, alkotó ereje teljében. Két dologra gondolhatunk visszavonulása kapcsán. Egyrészt a háború utáni gazdasági válságra, s emiatt a megrendelések hiányára, másrészt az Alpár által oly nagyon szeretett Erdély elvesztésére. De talán arra is, a magyar és európai építészetben új stílus- és szemlélet vált uralkodóvá: előtérbe került a modernebb nemzeti szecesszió. és háttérbe szorult az akadémikus historizmus. Márpedig Alpár ez utóbbinak volt kimagasló alakja. (Ne feledjük el, hogy ebben az időben *Walter Gropius* és *Le Corbusier* már érett tervezők és az amerikai *Frank Lloyd Wright* csak tizenkét évvel volt fiatalabb, mint Alpár.) Életműve így is lenyűgöző: korabeli élet-

rajzírója, *Magyar Vilmos* 31 lakóházat, 33 iskolát, 7 megyeházát, 5 templomot sorol fel – a teljesség igénye nélkül.

A „nemépítés” éveiben is élénk társadalmi életet él, aktívan részt vesz a szakmai közéletben, igaz, az újonnan szerveződő Építészeti Kamarával szakított. Régi vágya azonban teljesül, mikor a Műegyetemen nyilvános, rendes tanári címet kap. Hetvenedik születésnapján, 1925-ben tiszteletői 240 fős díszvacsorával köszöntik.

Mindezek ellenére egyre jobban magára marad, korábbi vezető szerepéből a pálya szélére szorul. Ezért fogadja örömmel a felkérést, hogy legyen annak a zarándokcsapatnak tagja, mely 1928 márciusában New Yorkba utazik, az ottani Kossuth-szobor felavatására. Az idős mester az ott töltött napokban ismerkedik az új technikai vívmányokkal, ellátogat a Niagara vízeséshez, megcsodálja Philadelphia és Washington felhőkarcolóit. A hazaút során magas lázzal járó influenza támadja meg. Zürichben kórházba szállítják, de legyengült szervezete nem bír a kórral, és április 28-án kórházi ágyán meghal.

Pár nappal későbbi temetése hajdani híréhez illő pompával zajlik: a Vajdahunyadvárban ravatalozzák fel, hatalmas tömeg kíséri koporsóját a Kerepesi úti temetőbe.

Halála után három évvel, 1931-ben a Városligetben felavatták egészalakos szobrát, *Telcs Ede* alkotását, mely Alpárt középkori céhmesteri ruhában ábrázolja, amint büszkén nézi legnépszerűbb művét, a kései historizmus emblematikus alkotását, a Vajdahunyadvárt. ●

Az illusztrációk forrása a FSZEK Budapest Gyűjteménye

Bécs-Budapest: a Monarchia után

Ismét egy remek építészeti kiállítás látható Budapestről, Bécsben, a Vienna Insurance Group AG székházában, a Schottenringen található Ringturmban. A toronyház aulája évek óta biztosít helyet az *Adolph Stiller* építész által rendezett Architektur

in Ringturm című sorozat európai kitekintésű tárlatainak. A sorozat most érkezett az ötvenedik epizódjához, megtisztelő, hogy ezt éppen a magyar és az osztrák főváros kapcsolatának szentelték a szervezők. „Bécs – Budapest / Párhuzamos városké-

pek a 20. századból” címmel a két város 1918 utáni, tehát a Monarchia felbomlását követő fejlődésének állomásait követhetjük, körülbelül 1970-ig. A mostani összegzésnek közvetlen előzménye, mondhatni első fejezete a 2015-ös Donau Metropolen